

SAKKI ry:n lausunto sivistysvaliokunnalle

17.5.2022

Asia: K 1/2022 vp Tasa-arvovaltuutetun kertomus eduskunnalle
2022

Yleishuomiot

Kiitämme mahdollisuudesta lausua tasa-arvovaltuutetun kertomuksesta eduskunnalle 2022. Keskitymme lausunnossamme kappaleeseen 6 Tasa-arvo kouluissa ja oppilaitoksissa.

Tarkemmat huomiot

Kertomuksessa todetaan, että "Perinteiset sukupuoliroolit ohjaavat lasten ajattelua jo varhain. Lapsia tulee rohkaista siihen, ettei sukupuoli rajoita valintoja. Tämä edellyttää kasvatuksen ja opetuksen ammattilaisilta sukupuolitietoisuutta/tasa-arvotietoisuutta". Lisäksi kertomuksessa nostetaan esille, että "Suurin sukupuolen mukainen eriytyminen koskee sitä vaihetta, kun nuori siirtyy peruskoulusta toisen asteen ammatilliseen koulutukseen."

Pidämme näitä huomiota olennaisina esimerkiksi opinto-ohjauksen näkökulmasta: Lapsille ja nuorille tulee mahdollistaa ja heitä tulee kannustaa hakeutumaan opintoihin heidän omaa ääntään ja mieltymyksiään kuunnellen, sukupuolesta riippumatta. Yksi keino vahvistaa ammattilaisten tasa-arvotietoisuutta on esimerkiksi normikriittinen täydennyskoulutus. Tasa-arvovaltuutetun tavoin SAKKI painottaa, että oppilaitosten tasa-arvotyön painopisteen tulisi olla toiminnassa asiakirjojen sijaan.

Kertomuksessa esitellään Karvin peruskoulun tasa-arvoselvityksen tuloksia, joista todetaan, että "Vaikuttaa kuitenkin siltä, että poikien annetaan helpommin luovuttaa koulun suhteen, eikä heidän osaltaan huolehdita aktiivisesta kiinnittymisestä." Taustalla vaikuttavat esim. opiskeluun liittyvät normit, sosioekonominen tausta ja käsitykset mieheydestä. Lisäksi poikien käyttäytymishaasteisiin vastataan tyttöjä herkemmin kurinpidolla.

SAKKI kiittää, että tasa-arvovaltuutettu on kiinnittänyt huomiota asiaan. Esimerkiksi viimeisimmän kouluterveyskyselyn tulosten perusteella n. 10% amispojista kertoo, että vanhemmat eivät pidä koulunkäyntiä tärkeänä, mikä voi varmastikin vaikuttaa opiskelun mielekkyyteen. Asenteisiin vaikuttaminen vaatii laajempia yhteiskunnallisia ponnistuksia, jotta opiskelun merkityksestä voidaan viestiä paremmin kaikille yhteiskuntaryhmille. Yksittäisenä toimenä SAKKI pitää kuitenkin tärkeänä, että nuorten opiskeluun liittyviä haasteita käsiteltäisiin oppilaitoksissa samoin menetelmin ja työkaluin.

SAKKI allekirjoittaa tasa-arvovaltuutetun kertomuksen kohdan "Oppilaitosten suunnitelmallisessa tasa-arvotyössä tulee kiinnittää erityistä huomiota perusopetuksesta lähtien seksuaaliseen ja sukupuoleen perustuvaan häirintään ja panostaa sekä häirinnän poistamiseen että ennaltaehkäisyyn". Myös v. 2022 Amisbarometrissa käy ilmi, että erityisesti sukupuolivähemmistöt harkitsevat opintojen keskeyttämistä kiusaamisesta tai häirinnästä ja syrjinnästä johtuen. Muunsukupuolisilla ja niillä, jotka eivät halunneet kertoa sukupuoltaan, oli myös selvästi enemmän kokemuksia työpaikalla oppimisen turvattomuudesta. Amisbarometrissa käy myös ilmi, että muuta sukupuolta olevien ja henkilöiden, jotka eivät halunneet kertoa sukupuoltaan, opinnot olivat hidastuneet opinto-ohjauksen puutteen vuoksi kaksi kertaa useammin kuin aineistossa keskimäärin. Tulokset kertovat merkittäväällä tavalla siitä, että tasa-arvoon liittyviä puutteita löytyy edelleen ammatillisen koulutuksen rakenteista ja oppilaitoskulttuurista.

SAKKI pitää huolestuttavana kertomuksen toteamusta, että tasa-arvovaltuutetulla ei ole tietoa siitä, että koulut hyödyntäisivät johdonmukaisesti Kouluterveyskyselystä saatua tietoa oppilaitoksissa tapahtuvasta häirinnästä tasa-arvotyössään. SAKKIn mielestä olisi ensiarvoisen tärkeää pureutua siihen, miksi tuloksia ei hyödynnetä ja toisaalta etsiä aktiivisesti keinoja tilanteen muuttamiseksi opiskelijoiden hyvinvoinnin ja opiskelurauhan turvaamiseksi.

Kertomuksessa esitetään Karvin selvitykseen pohjautuva toteamus "(--) hyvinvoinnin ongelmat kohdistetaan usein yksilöön, ei ongelmia aiheuttaviin rakenteisiin. Karvin selvityksessä suositeltiin, että hyvinvointiosaaminen tulisi ottaa osaksi koulukulttuuria. Ei riitä, että opetus on opetusopillisesti laadukasta ja opettajat korkeasti koulutettuja, jos nuoret kokevat, ettei koulussa ole luotettavia ja turvallisia aikuisia, joille voi puhua mieltä painavista asioista". SAKKI on yhtä mieltä tämän näkemyksen kanssa. Kertomuksessa olisi ollut mahdollisuus huomioida lisäksi se seikka, että ammatillisen koulutuksen reformin

myötä amiskoulutuksen työelämäpainotteisuus on kasvanut merkittävästi. Sen lisäksi, että hyvinvointiosaaminen on osa koulukulttuuria, sen tulisi olla osa myös työpaikoilla tapahtuvaa oppimista.

Niin ikään kertomuksen kohta "THL:n selvityksen mukaan erityisesti akuuttien mielenterveysongelmien tunnistaminen ja hoito sekä väkivallan ehkäiseminen edellyttävät nuorten käyttämissä palveluissa ja kouluissa välittömiä toimia" on SAKKI:n mielestä olennainen. Tilanne olisi akuutisti huomioitava esimerkiksi hyvinvointialuiden opiskeluhuollon palvelujen suunnittelussa ja resursseissa, mistä myös tasa-arvovaltuutetun kertomuksessa olisi voitu mainita.

SAKKI pitää tärkeinä valtuutetun huomioita sateenkaarinuorten kiusaamiseen liittyen. Tasa-arvovaltuutetun kertomuksessa olisi kuitenkin voinut tuoda vielä selkeämmin esille sitä, että monet sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin kuuluvat nuoret kokevat kiusaamista ja syrjintää myös opetushenkilöstön taholta, josta on myös viimeisimmässä Amisbarometrissa näyttöä. SAKKI nimittäin yhtyy tasa-arvovaltuutetun näkemykseen, että "Koulutuksen ja koulumaailman ei pidä toistaa omissa käytännöissään muun yhteiskunnan eriarvoisuutta, vaan kaikilla koulutustasoilla tulee torjua eriarvoisuutta ja arvostaa erilaisuutta."

Kertomuksessa kiinnitetään myös huomiota tyttöjen kokemaan pahoinvointiin sekä kasvuympäristössä oleviin sitä heikentäviin tekijöihin. SAKKI jakaa tasa-arvovaltuutetun huolen: Myös Amisbarometri-kyselystä käy ilmi, että tytöillä on kokemuksia työpaikalla oppimisen turvattomuudesta kaksi kertaa enemmän kuin pojilla.

Kertomuksessa on huomioitu omina alakohtinaan tasa-arvo perus- ja korkeakoulussa. Toisen asteen tasa-arvotyön kehittämisen ja haasteiden tunnistamisen näkökulmasta olisi ollut arvokasta, että myös toisen asteen opiskeluun olisi huomioitu vastaavalla tavalla - joskin lukioon ja amikseen viitataan näissä muissa kohdissa.

JUTTA VIHONEN

Puheenjohtaja

044 7530 581

jutta.vihonen@sakkiry.fi

NOORA LUUKKA

Pääsihteeri

050 3100 570

noora.luukka@sakkiry.fi

Lisätietoja:

Sara Siponmaa

Hyvinvoinnin ja yhteisöllisyyden asiantuntija

044 7450 211

sara.siponmaa@sakkiry.fi